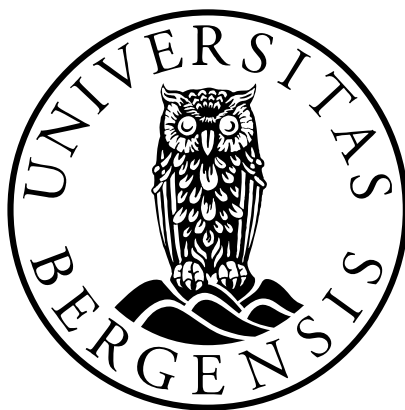

Adgangen til å begrense foreldres rett til
innsyn i opplysninger barnet har gitt til
barnevernet

*Barnets beste mot foreldres prosessuelle
rettigheter*

Kandidatnummer: 72

Antall ord: 13 997

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.05.2022

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	1
1 Innledning.....	3
1.1 Hva handler oppgaven om?.....	3
1.2 Temaets aktualitet.....	4
1.3 Metode.....	5
1.4 Avgrensning.....	6
2 Hensynet til barnets beste som overordnet prinsipp.....	8
2.1 Generell redegjørelse av hensynet.....	8
2.2 Hvordan gjør hensynet seg gjeldende i barnevernets saksbehandling når det kommer til barns sikkerhet?.....	9
3 Taushetsplikt.....	12
3.1 Taushetsplikt som utgangspunkt.....	12
3.2 Unntak fra taushetsplikten.....	13
4 Hovedregel om innsyn etter fvl. § 18 første ledd.....	14
5 Adgangen til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19.....	16
5.1 Innledende om bestemmelsen.....	16
5.2 Forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d.....	17
5.3 Forvaltningsloven § 19 andre ledd bokstav b.....	21
5.3.1 Tolkning av bestemmelsen.....	21
5.3.2 Interesseavveining.....	22
6 Adgangen til å begrense foreldres innsynsrett etter ny bvl. § 12-6.....	27
6.1 Videreføring av någjeldende rettstilstand.....	27
6.2 Tolkning av ny bvl. § 12-6 andre ledd.....	27
6.3 Innsynsbegrensning i barnevernssak på undersøkelsesstadiet.....	30
6.4 Innsynsbegrensning i barnevernssak på vedtaksstadiet.....	31
6.5 Analyse av om ny bvl. § 12-6 andre ledd kan anvendes for å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda.....	32
6.5.1 Bakgrunn for vurderingen.....	32
6.5.2 Lovgivers intensjon.....	33
6.5.3 Vurdering av hvordan hensynet til barnet kan påvirke bestemmelsens rekkevidde.....	36
7 Avsluttende oppsummering.....	41

Kilderegister..... 43

1 Innledning

1.1 Hva handler oppgaven om?

Denne masteroppgaven vil behandle foreldres innsynsrett i opplysninger barnet har gitt til barnevernet, og se nærmere på hvordan denne rettigheten kan begrenses ut fra hensynet til barnets beste. Opplysninger i en barnevernssak vil som hovedregel være underlagt forvaltningsrettslig taushetsplikt etter lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven), heretter forkortet fvl., § 13 første ledd nr. 1. Et unntak fra denne taushetsplikten vil imidlertid kunne gjøre seg gjeldende overfor foreldre som er part i saken, jf. fvl. § 13 b første ledd nr. 1. Etter fvl. § 18 første ledd har foreldre med partsstatus i utgangspunktet rett til innsyn i sakens dokumenter, men en slik innsynsrett kan begrenses dersom vilkår i fvl. § 19 første eller andre ledd er oppfylt. Oppgaven vil se nærmere på hvilke vilkår som må være oppfylt for å begrense innsynsretten på barnevernrettens område etter fvl. § 19 første ledd bokstav d og andre ledd bokstav b, og trekke frem hvilke hensyn som kan være relevante i en avveining mellom barnets og foreldrenes interesser.

Videre vil også lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven) § 12-6 bli nærmere behandlet. Det vil først bli foretatt en mer generell tolkning for å avklare den nye bestemmelsens innhold, før rekkevidden nærmere vil bli fastsatt. Her vil oppgaven se på adgangen til å begrense innsynsretten på undersøkelsesstadiet og vedtaksstadiet i en barnevernssak, og analysere muligheten til å begrense foreldres innsynsrett i saker som skal behandles i fylkesnemnda.

Oppgaven vil med dette se nærmere både på adgangen til å begrense foreldres innsynsrett ut fra någjeldende rettstilstand og adgangen til å begrense en slik innsynsrett etter ny barnevernslov. Da innsynsbestemmelsene i forvaltningsloven vil bli videreført ved § 12-6 første ledd i ny barnevernslov, vil hele masteroppgaven være relevant også når denne nye loven trer i kraft.

1.2 Temaets aktualitet

Ingen saker i barnevernet er like, og barn har forskjellig behov for å fortelle om sin omsorgssituasjon og få hjelp. Uansett på hvilken måte barnet kommer i kontakt med barnevernet er det viktig at det føler seg trygt. Dette gjelder i alle situasjoner og på alle stadier i en barnevernssak, og er avgjørende for at barnet skal tørre å gi opplysninger om sin omsorgssituasjon.

Grensen for foreldres innsynsrett i barnevernssaker vil variere fra sak til sak, og det må foretas avveininger av ulike hensyn og interesser. Foreldre vil gjennom å være part i en barnevernssak ha interesse i å uttale seg og komme med motargumenter. Samtidig må saksbehandlingen i størst mulig grad beskytte barnet og legge til rette for at barnet får medvirke i trygge rammer.

For å forsøke å beskytte barnet og avverge voldshendelser i familier er det behov for klare og tydelige lovbestemmelser. En ny bestemmelse i lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) § 282 skal tydeliggjøre forbudet mot straff i nære relasjoner. Norge har også ratifisert flere konvensjoner som skal verne om barns rettigheter, blant annet Convention on the Rights of the Child, 20. november 1989, ratifisert 1991, inkorporert i norsk lov i 2003,¹ (barnekonvensjonen), heretter forkortet BK, og Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, 11. mai 2011 nr. 22, ikrafttredelse 1. november 2017 (Istanbul-konvensjonen). Imidlertid er det behov for klare regler også når det gjelder barnevernets saksbehandling. Foreldres innsynsrett reguleres nå av forvaltningsloven, men det må foretas en nærmere vurdering for å avklare hva som kan utledes av bestemmelsene. Ved utarbeidelse av ny barnevernslov er det lagt økt vekt på barns rettssikkerhet, og en bestemmelse i ny barnevernslov om adgangen til å begrense foreldres innsynsrett kan tydeliggjøre hvilke interesser som skal ivaretas under saksbehandlingen.² Imidlertid må det foretas en nærmere vurdering for å avklare i hvilken grad barnet vil bli beskyttet gjennom en slik ny bestemmelse.

¹ Inkorporert i lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

² Innst. 625 L (2020-2021) s. 1.

1.3 Metode

For å se nærmere på adgangen til å begrense foreldres innsynsrett i opplysninger barnet har gitt til barnevernet vil oppgaven se både på någjeldende forvaltningslov, lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven), heretter forkortet bvl., og ny barnevernslov.

Det er ikke vedtatt noen forkortelse for den nye barnevernsloven. Da loven skal avvikle någjeldende barnevernlov, er det nærliggende å anta at lovene vil ha lik forkortelse. For å skille mellom de to lovene vil oppgaven henviser til «bvl.» ved omtale av någjeldende barnevernlov og «ny bvl.» ved omtale av den nye barnevernsloven.

Lovgiver har i ny bvl. § 12-6 første ledd valgt å henviser til blant annet fvl. § 19. Adgangen til å begrense foreldres innsynsrett etter forvaltningsloven vil derfor bli videreført med ny barnevernslov, og den nye bestemmelsen vil i utgangspunktet ikke medføre noen endring i gjeldende rett.³ Videre fremgår det av forarbeidene til ny bvl. § 12-6 andre ledd at bestemmelsen ikke går lenger enn det som kan utledes av fvl. § 19 første ledd bokstav d.⁴ Forarbeidene til ny barnevernslov kan foreløpig anses som etterarbeider til fvl. § 19, da ny bvl. § 12-6 første og andre ledd ennå ikke har tredd i kraft. Likevel vil forarbeidene til ny barnevernslov allerede i dag kunne bidra til å fastsette terskelen for å begrense innsyn etter fvl. § 19 og vil derfor bli brukt som tolkningsbidrag til å fastsette det nærmere innholdet i bestemmelsen.

I vedlegg 8 i menneskerettsloven er det inntatt en norsk oversettelse av barnekonvensjonen. Selv om oppgaven viser til FN's barnekomité sine uttalelser i General Comments på engelsk, vil kommentarene tjene som tolkningsbidrag til den norske oversettelsen av konvensjonen, da det ikke er noen innholdsmessige forskjeller mellom engelsk og norsk versjon av barnekonvensjonens bestemmelser som oppgaven viser til.

Oppgaven henviser noen ganger til tidligere Justis- og politidepartementets tolkningsuttalelse på spørsmål fra Barne- og familiedepartementet.⁵ Høyesterett fastsatte i HR-2022-234-A avsnitt 53 at «[p]ubliserte tolkningsuttalelser fra fagdepartementer kan ha rettskildemessig betydning ikke bare i kraft av sin argumentasjonsverdi, men også fordi de vanligvis virker

³ Prop. 133 L (2020-2021) s. 391.

⁴ Prop. 133 L (2020-2021) s. 388.

⁵ Gjengitt i Woxholth (1997) s. 219-222.

normerende for hvordan regelverket blir praktisert.» Videre henviser oppgaven også til rundskriv fra Barne- og familiedepartementet, hvor nærmere retningslinjer for tolkning og anvendelse av innsynsbestemmelsene blir klarlagt.⁶

Da ny barnevernslov ennå ikke har tredd i kraft, har det vært utfordrende å finne litteratur som tolker og vurderer de nye lovbestemmelsene om foreldres innsynsrett. Dette gjelder særlig betydningen av ny bvl. § 1-4 andre ledd og rekkevidden til ny bvl. § 12-6 andre ledd. En tvist om foreldres innsynsrett kan begrenses for å beskytte barnet har heller ikke vært direkte behandlet i alminnelige domstoler. Oppgaven vil derfor i stor grad være basert på uttalelser i forarbeider, samt egne meninger og refleksjoner.

1.4 Avgrensning

Etter både någjeldende rettstilstand og ny barnevernslov skal det alltid foretas en konkret vurdering av om foreldre i det aktuelle tilfellet kan anses som part i saken etter fvl. § 2 første ledd bokstav e.⁷ Da oppgavens problemstilling tar sikte på å vurdere hvordan hensynet til barnets beste kan begrense foreldres innsynsrett som part i saken, behandler oppgaven kun tvister der foreldre oppfyller partsvilkårene etter fvl. § 2 første ledd bokstav e. Oppgaven avgrenses derfor også mot en behandling av retten til opplysninger om barnet i kraft av foreldreansvaret etter lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova), heretter forkortet bl., § 47.

Oppgaven avgrenses videre mot opplysninger barnet gir som ikke handler om barnets omsorgssituasjon. Dette innebærer at hverken foreldres innsynsrett i barnets helseopplysninger etter lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) eller adgangen til å begrense innsyn etter fvl. § 19 andre ledd bokstav a blir vurdert.

Da forvaltningslovens saksbehandlingsregler gjelder på barnevernrettens område, jf. bvl. § 6-1 første ledd, avgrenses oppgaven mot en behandling av adgangen til å begrense innsynsretten etter lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd

⁶ Q-2005-24.

⁷ Se Prop. 133 L (2020-2021) s. 378-385 for nærmere vurdering av foreldres partsstatus.

(offentleglova) og lov 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven).

Ved utarbeidelse av ny forvaltningslov er det foreslått å flytte lovbestemmelser om innsyn til offentliglova, og samtidig endre denne lovens navn til innsynslova.⁸ Da disse forslagene ikke er blitt vedtatt, og innsynsbestemmelsenes innhold i stor grad vil bli uforandret, ser oppgaven kun på någjeldende forvaltningslov, i tillegg til både någjeldende barnevernlov og ny barnevernslov.⁹

Etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b kan barnevernet ha adgang til å beskytte sine kilder.¹⁰ Barnet kan ha gitt opplysninger til barnevernet uten at foreldrene vet det, og foreldrene kan ønske å vite hvem som er ansvarlig for at barnevernet starter undersøkelsessak eller iverksetter tiltak. Imidlertid kan det kanskje være lett for foreldrene å forstå hvem som har delt informasjonen dersom de får innsyn i opplysningene, da barnet ofte er nærmest til detaljert å beskrive sin omsorgssituasjon. Oppgaven fokuserer derfor kun på om foreldres innsynsrett i opplysningene kan begrenses, og ikke på adgangen til å holde forvaltningens kilder skjult dersom innsyn gis.

Da masteroppgaven kun omhandler foreldres egen rett til innsyn i opplysninger barnet har gitt til barnevernet, ser oppgaven ikke nærmere på adgangen en parts representant har til å gjøre seg kjent med sakens opplysninger etter fvl. § 19 første ledd bokstav d og ny bvl. § 12-6 andre ledd. Oppgaven ser kun på adgangen til å begrense innsynsretten av hensyn til barnet i saken, og avgrenses derfor også mot tilfeller der innsyn kan utsette «andre personer» for fare eller skade etter ny bvl. § 12-6 andre ledd.

Imidlertid vil oppgaven se nærmere på foreldres rett til innsyn i barnevernets saksdokumenter etter fvl. § 18 første ledd, samt adgangen til å begrense innsynsretten etter fvl. § 19 første ledd bokstav d, andre ledd bokstav b og ny bvl. § 12-6.

⁸ NOU 2019: 5 s. 344-345.

⁹ NOU 2019: 5 s. 344-345.

¹⁰ Ot.prp. nr. 38 (1964-1965) s. 67. Se også Graver (2019) s. 439.

2 Hensynet til barnets beste som overordnet prinsipp

2.1 Generell redegjørelse av hensynet

Det følger av lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven), heretter forkortet Grl., § 104 andre ledd at «[v]ed handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.» Bestemmelsen ble vedtatt i Grunnlovens menneskerettighetskapittel ved grunnlovsreformen i 2014, og er i stor grad samsvarende med BK art. 3 nr. 1, som fastsetter at «[v]ed alle handlinger som berører barn [...] skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.» Barnekomiteen har i General Comment No. 14 fastsatt at «the child's interests have high priority».¹¹

En ordlydstolkning av «skal» tilsier at barnets beste som hensyn alltid skal tillegges vekt. En slik tolkning samsvarer med General Comment No. 14, hvor det fastsettes at «[t]he words “shall be” place a strong legal obligation on States».¹² Barnekomiteen uttaler videre at «[s]tates may not exercise discretion as to whether children's best interests are to be assessed and ascribed the proper weight as a primary consideration in any action undertaken».¹³ Dette taler for at myndighetene ikke har adgang til selv å velge om hensynet er relevant eller ikke.

Barnekomiteen har også uttalt at «[t]he concept of the child's best interests is aimed at ensuring both the full and effective enjoyment of all the rights recognized in the Convention and the holistic development of the child».¹⁴ Etter BK art. 12 nr. 1 har barnet en rett til fritt å gi uttrykk for sine egne synspunkter. Bestemmelsen oppstiller samtidig en plikt for staten til å tillegge barnets synspunkter «behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet».

Bestemmelsen i barnekonvensjonen samsvarer i stor grad med Grl. § 104 første ledd andre punktum, som fastsetter at barn har «rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og [at] deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling». I General Comment No. 12 trekker barnekomiteen frem forskning som viser at barn kan danne seg egne

¹¹ General Comment No. 14 (2013) avsnitt 39.

¹² General Comment No. 14 (2013) avsnitt 36.

¹³ General Comment No. 14 (2013) avsnitt 36.

¹⁴ General Comment No. 14 (2013) avsnitt 4.

synspunkter fra de er ganske små, selv om de ikke nødvendigvis er i stand til å uttrykke dem med ord.¹⁵ En vurdering av barnets beste må derfor i stor grad baseres på barnets egne uttalelser og meninger.

2.2 Hvordan gjør hensynet seg gjeldende i barnevernets saksbehandling når det kommer til barns sikkerhet?

Det følger av Grl. § 104 andre ledd at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved «handlinger og avgjørelser som berører barn». Også BK art. 3 nr. 1 har fastsatt at barnets beste skal være et grunnleggende prinsipp ved «alle handlinger som berører barn». Dette taler for at barnets beste må anses som et grunnleggende hensyn i alle saker og prosessuelle avgjørelser i barnevernet.

Barnevernloven § 4-1 første punktum oppstiller en plikt for myndighetene til å legge «avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet». En ordlydstolkning av «avgjørende» tilsier at barnets beste alltid skal tillegges størst vekt i en interessekonflikt. Barnevernloven § 4-1 første punktum må anses å gå lenger i å beskytte barnets interesser enn statens forpliktelser etter Grunnloven og barnekonvensjonen. For å få en bestemmelse som er mer i samsvar både med Grl. § 104 andre ledd og BK art. 3 nr. 1 er det i ny bvl. § 1-3 vedtatt at barnets beste skal være et «grunnleggende hensyn» ved handlinger og avgjørelser som berører barn.

Ingen barnevernssaker er helt like, og hva som er til barnets beste vil variere i hver enkelt sak. En ordlydstolkning av «barnets» beste taler for at en vurdering må ta utgangspunkt i det konkrete barnet i saken. Dette kommer klarere til uttrykk gjennom ny bvl. § 1-3 tredje punktum, som fastsetter at hva som er til barnets beste må avgjøres etter en «konkret vurdering».

Både bvl. § 1-6 og ny bvl. § 1-4 første ledd oppstiller videre en rett for barnet til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet. Bestemmelsene innebærer en plikt for myndighetene til å lytte til barnet, og til å vektlegge barnets synspunkter og meninger i samsvar med barnets

¹⁵ General Comment No. 12 (2009) avsnitt 21 punkt 1. Barnekomiteen henviser til Lansdown (2005).

alder og modenhet. En rett til medvirkning vil ofte være nødvendig for at barnevernet skal kunne fastslå hva som vil være til barnets beste.

Da barnekomiteen har uttalt at «the child's best interests is aimed at ensuring [...] the full and effective enjoyment of all the rights recognized in the Convention», vil også barnets rett til beskyttelse etter BK art. 19 påvirke barnevernets saksbehandling.¹⁶ Bestemmelsen oppstiller en plikt for staten til å treffe tiltak for å «beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre [...] har omsorgen for barnet», jf. BK art. 19 nr. 1. En slik plikt for myndighetene som bestemmelsen oppstiller vil også innebære en plikt til å respektere barnets rett til liv etter BK art. 6 nr. 1, barnets rett til beskyttelse mot alle former for seksuell utnytting og seksuelt misbruk etter BK art. 34 og barnets rett til ikke å bli utsatt for tortur eller annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff etter BK art. 37 bokstav a. Etter Istanbul-konvensjonen har Norge også en plikt til å treffe tiltak som er nødvendige for å forebygge alle former for vold som er omfattet av konvensjonen, jf. art. 12 nr. 2, og for å verne alle offer mot ytterligere voldshandlinger, jf. art. 18 nr. 1.

En plikt for staten til å beskytte barnet følger også av plikten til å verne om barnets personlige integritet, jf. Grl. § 104 tredje ledd. Etter BK art. 16 nr. 1 og Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. november 1950, ratifisert 1952, inkorporert i norsk lov i 1999,¹⁷ (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen), heretter forkortet EMK, art. 8 nr. 1 har barnet rett til respekt for sitt privatliv, en rett som omfatter vern av både fysisk og psykisk integritet.¹⁸ For å oppfylle sin positive forpliktelse til å beskytte barnet har staten vedtatt flere lovbestemmelser. Det følger blant annet av bl. § 30 tredje ledd at «[b]arnet må ikkje bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare.» I forslag til ny barnelov har barnelovsutvalget foreslått en innledende bestemmelse som fastslår at barn har rett til beskyttelse mot vold, overgrep og hensynsløs atferd, og at barn ikke skal behandles slik at den fysiske eller psykiske helsen blir utsatt for skade eller fare.¹⁹ I ny barnevernslov er det videre

¹⁶ General Comment No. 14 (2013) avsnitt 4.

¹⁷ Inkorporert i menneskerettsloven.

¹⁸ NOU 2020: 14 s. 99.

¹⁹ NOU 2020: 14 s. 101.

inntatt en bestemmelse i § 12-6 andre ledd som skal beskytte barnet fra å bli utsatt for «fare eller skade».

3 Taushetsplikt

3.1 Taushetsplikt som utgangspunkt

Et forvaltningsrettslig utgangspunkt er at «[e]nhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om» noens «personlige forhold», jf. fvl. § 13 første ledd nr. 1. Bestemmelsen omfatter opplysninger blant annet om fysisk og psykisk helse, familieforhold og følelsesliv, og gjelder på barnevernrettens område, jf. bvl. § 6-7 første ledd.²⁰ Ansatte i barnevernet vil i forbindelse med sin tjeneste få kjennskap til slike opplysninger blant annet gjennom samtaler med barn. Opplysninger et barn gir om sitt forhold til foreldrene og situasjonen i hjemmet vil omhandle barnets «personlige forhold», og opplysningene vil derfor som utgangspunkt være underlagt taushetsplikt etter fvl. § 13 første ledd nr. 1.

Taushetsplikten skal sikre en rett til personlig integritet.²¹ Det følger av forarbeider til forvaltningsloven at hensynet bak taushetsplikten blant annet er å beskytte partsinteresser.²² Selv om barn etter bvl. § 6-3 andre ledd kun i særlige tilfeller anses som part i en barnevernssak før de fyller 15 år, har også barn rett til vern om sin personlige integritet, jf. Grl. § 104 tredje ledd, BK art. 16 nr. 1 og EMK art. 8 nr. 1.²³ Videre må taushetsplikten ses i sammenheng med hensynet til barnets beste etter Grl. § 104 andre ledd og BK art. 3 nr. 1. Taushetsplikten vil kunne bidra til å ivareta barns tillit til barnevernet.²⁴ Å sikre at informasjon et barn gir ikke blir delt med andre vil kunne bidra til en lavere terskel for å ta kontakt med barnevernet og fortelle om sin familiesituasjon, noe som vil kunne føre til at barn raskere får den hjelpen de trenger.²⁵

²⁰ Ot.prp. nr. 3 (1976-1977) s. 14.

²¹ Q-2005-24 s. 6.

²² Ot.prp. nr. 3 (1976-1977) s. 13.

²³ NOU 2020: 14 s. 99.

²⁴ Q-2005-24 s. 6.

²⁵ Q-2005-24 s. 6.

3.2 Unntak fra taushetsplikten

Det er angitt en begrensning i barnevernets taushetsplikt overfor «sakens parter» i fvl. § 13 b første ledd nr. 1. Ifølge bestemmelsen er taushetsplikten ikke til hinder for at foreldre som oppfyller partsvilkåret i fvl. § 2 første ledd bokstav e får innsyn i opplysninger om barnets «personlige forhold» etter fvl. § 13 første ledd nr. 1. Selv om et barn i utgangspunktet har rett til personlig integritet og privatliv etter Grl. § 104 tredje ledd, BK art. 16 nr. 1 og EMK art. 8 nr. 1, taler partsinteresser for at foreldre likevel skal få innsyn i opplysninger barnet gir til barnevernet. Ved utarbeidelse av ny forvaltningslov uttalte forvaltningslovutvalget, i forbindelse med någjeldende fvl. § 13 b første ledd nr. 1, at hensynet til kontradiksjon taler for at taushetsplikten «ikke bør være til hinder for at sakens parter gis tilgang til det faktiske grunnlaget for avgjørelsen».²⁶ Utvalget uttalte videre at «[d]ersom det i en konkret sak er hensyn som taler mot at tilgang gis, bør reglene om partsinnsyn gi adgang til å nekte innsyn.»²⁷

²⁶ NOU 2019: 5 s. 296.

²⁷ NOU 2019: 5 s. 296.

4 Hovedregel om innsyn etter fvl. § 18 første ledd

Forvaltningsloven § 18 oppstiller i første ledd et utgangspunkt om at «[e]n part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter». Bestemmelsen kommer til anvendelse i barnevernssaker, jf. bvl. § 6-1 første ledd, og innebærer prosessuelle rettigheter for foreldre som er part i en barnevernssak.

Etter fvl. § 3 første ledd får fvl. § 18 første ledd bare anvendelse i saker som gjelder enkeltvedtak. Undersøkelse foretatt av barnevernet er ikke i seg selv et enkeltvedtak, jf. Rt. 2003 s. 301 avsnitt 30, men vil alltid resultere i et enkeltvedtak, enten det er henleggelse av saken eller iverksettelse av tiltak, jf. bvl. § 4-3 sjette ledd og § 6-1 andre ledd. Barne- og familiedepartementet har i sitt saksbehandlingsrundskriv uttalt at reglene om partsøffentlighet inntreer «når en sak er kommet så langt at det er en viss mulighet for at det vil bli fattet et vedtak i saken».²⁸ Videre følger det av overskriften til fvl. kapittel 4 at kapitlet handler om «saksforberedelse ved enkeltvedtak». Dette taler for at foreldre som utgangspunkt har innsynsrett etter fvl. § 18 første ledd fra barnevernet iverksetter en undersøkelse for å avklare barnets omsorgssituasjon.

Videre fastsetter fvl. § 18 første ledd at partene som hovedregel har rett til innsyn i «sakens dokumenter». Etter fvl. § 2 første ledd bokstav f er «dokument» en «logisk avgrenset informasjonsmengde som er lagret på et medium for senere lesing, lytting, framføring, overføring eller lignende». Ordet er teknologinøytralt, og omfatter alle typer informasjon uten hensyn til hvordan informasjonen er lagret.²⁹ Dette innebærer at informasjon barnet gir til barnevernet anses som sakens «dokumenter» uavhengig av om barnet formidler opplysningene muntlig, skriftlig, gjennom sitt kroppsspråk eller ved andre handlinger. Videre må dokumentene inngå i den konkrete saken som barnevernet behandler. Selv om informasjon kan være innhentet til forskjellige tidspunkter og fra forskjellige personer, kan de utgjøre et samlet avgjørelsesgrunnlag i samme sak.

²⁸ Q-2005-24 s. 11.

²⁹ Ot.prp. nr. 102 (2004-2005) s. 120.

Også innsynsretten etter fvl. § 18 første ledd skal ivareta partsinteresser. Det følger av forarbeider til bestemmelsen at «[d]en rett til å uttale sig som partene er tillagt i § 17, ville bli lite effektiv hvis de ikke hadde hatt adgang til å gjøre sig kjent med sakens opplysninger».³⁰ Forarbeidene viser her til fvl. § 17 slik den lød da loven ble vedtatt i 1967. Bestemmelsen fastslo at «[f]ør vedtak treffes, skal den eller de som er part i saken varsles og gis anledning til å uttale sig innen en nærmere angitt frist.» Bestemmelsens ordlyd er blitt endret til nå å oppstille en plikt for forvaltningsorganet til å «påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes», jf. fvl. § 17 første ledd. En slik utredningsplikt kan anses som uttrykk for et generelt prinsipp som gjelder for alle forvaltningsavgjørelser.³¹ For å sikre en godt opplyst sak er det imidlertid ofte nødvendig at partene får mulighet til å uttale seg. En slik rett til å uttale seg før vedtak treffes følger også av fvl. § 16 første ledd. Det følger av forvaltningskomiteens innstilling at «det i vår forvaltning må kunne oppstilles som alminnelig regel at en forvaltningsakt som griper inn i den enkeltes rettsstilling, ikke avgjøres uten at den eller de som saken vedkommer har fått [...] anledning til å uttale seg».³²

³⁰ Innst. O. nr. 2 (1966-1967) s. 9.

³¹ Bernt (2017) fvl. § 17 note 476.

³² NUT 1958: 3 s. 184.

5 Adgangen til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19

5.1 Innledende om bestemmelsen

Rett til innsyn i taushetsbelagte opplysninger etter fvl. § 13 b første ledd nr. 1 og partsinnsyn etter fvl. § 18 første ledd er ikke absolutte rettigheter. Forvaltningsloven § 18 første ledd åpner for flere unntak fra innsynsretten den i utgangspunktet oppstiller. Bestemmelsen henviser blant annet til fvl. § 19, som åpner for en adgang til å innskrenke parters rett til innsyn i visse slags opplysninger. Opplysningene som kan unntas innsynsretten fremkommer av bestemmelsens første og andre ledd.

På barnevernrettens område er det to unntak fra innsynsretten som er særlig relevante.³³ Det følger av fvl. § 19 første ledd bokstav d at en part ikke har krav på å få gjøre seg kjent med opplysninger i et dokument som det av hensyn til «hans forhold til personer som står ham nær, må anses utilrådelig at han får kjennskap til». Videre følger det av fvl. § 19 andre ledd at en part ikke har krav på å få gjøre seg kjent med opplysninger i et dokument som gjelder «en annen persons helseforhold» eller «andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre», med mindre det er av «vesentlig betydning» for parten, jf. bokstav a og b. Da oppgaven avgrenses mot innsyn i barnets helseopplysninger, er det kun bokstav b av alternativene i fvl. § 19 andre ledd som vil bli vurdert nærmere.

Høyesterett uttalte i Rt. 2010 s. 1404 avsnitt 27 at begrensningen i innsyn etter fvl. § 19 i stor grad bygger på de samme hensynene som begrunner den lovbestemte taushetsplikten i fvl. § 13 første ledd nr. 1. Da taushetsplikten allerede har måttet vike for de hensyn som begrunner partsinnsyn etter fvl. § 13 b første ledd nr. 1, taler dette imidlertid for at hensynene som begrenser innsynsretten etter fvl. § 19 må veie tyngre enn hensynene som begrunner taushetsplikten. Forvaltningsloven § 19 skal beskytte andre parter og involverte i en forvaltningssak, og deres interesser må derfor veie tyngre enn foreldrenes partsinteresser for at bestemmelsen skal kunne anvendes.

³³ Prop. 133 L (2020-2021) s. 387.

5.2 Forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d

Paragraf 19 oppstiller i første ledd bokstav d en adgang for barnevernet til å innskrenke en parts rett til innsyn i opplysninger som det av hensyn til «hans forhold til personer som står ham nær [...] må anses utilrådelig at han får kjennskap til». Ordlyden «personer som står ham nær» sikter blant annet til partens familie.³⁴ I dette tilfellet er det opplysninger som barnet selv har gitt til barnevernet som vurderes.

Forarbeidene til fvl. § 19 første ledd bokstav d uttaler at det kan medføre «personlige skadevirkninger for en part om han skal få alle informasjonen».³⁵ Dette kan imidlertid tilsi at innsyn etter bestemmelsen kun kan begrenses hvis innsyn kan medføre skadevirkninger for parten selv. Ved utarbeidelse til ny barnevernslov uttalte barnevernslovutvalget at «[o]rdlyden i § 19 kan forstås slik at det først og fremst er skade innsyn kan påføre parten, det vil normalt si forelderen, som er omfattet.»³⁶ Utvalget mente videre at ordlyden «i begrenset grad gir veiledning for om det for eksempel er adgang til å gjøre unntak fra innsynsretten ut fra hensynet til barnets helse og velferd».³⁷ Imidlertid viser forarbeidene videre til NUT 1958: 3, hvor fengselsreformkomiteens uttalelser fra sin innstilling i 1958 blir sitert.³⁸ Komiteen trekker frem at meddelelse av opplysninger kan skade forholdet mellom domfelte og hans familie, og uttaler videre at «[n]år det dreier seg om farlige forbrytere, kan man undertiden utsette menneskeliv for fare hvis man lar viktige opplysninger gå videre til den domfelte.»³⁹ Selv om barnet ikke nødvendigvis vil bli utsatt for livsfare dersom foreldrene får innsyn i opplysninger barnet har gitt, vil uttalelsen kunne ha en viss overføringsverdi til barnevernrettens område, da innsyn kan skade forholdet mellom barnet og foreldrene og utsette barnet for fare eller skade. Dette taler for at fvl. § 19 første ledd bokstav d også omfatter tilfeller hvor innsyn kan medføre «skadevirkninger» for andre enn parten selv.

Barne- og familiedepartementet har sendt spørsmål om foreldres rett til innsyn i barnevernets dokumenter i overgrepssaker til lovavdelingen i det tidligere Justis- og politidepartementet. I en tolkningsuttalelse svarte lovavdelingen at de antar at «unntaket i fvl. § 19 første ledd bokstav c kan anvendes dersom det er reell grunn til å frykte for at innsyn kan påvirke

³⁴ Woxholth (2011) s. 412.

³⁵ Ot.prp. nr. 27 (1968-1969) s. 43.

³⁶ NOU 2016: 16 s. 233.

³⁷ NOU 2016: 16 s. 233.

³⁸ NUT 1958: 3 s. 195. Henvist til av NOU 2016: 16 s. 233.

³⁹ Ot.prp. nr. 25 (1958) s. 209. Gjengitt i NUT 1958: 3 s. 195.

vedkommendes atferd negativt i forhold til barnet».⁴⁰ Paragraf 19 første ledd bokstav c tilsvarer någjeldende fvl. § 19 første ledd bokstav d. En lignende uttalelse følger nå også av Barne- og familiedepartementet sitt rundskriv.⁴¹

For å vurdere om det foreligger slik «reell grunn» til å frykte at innsyn «kan» påvirke vedkommendes atferd negativt overfor barnet kan adgangen til å begrense innsynsretten etter lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven), heretter forkortet strpl., § 242 første ledd være et tolkningsbidrag.⁴² I strpl. § 242 første ledd er det oppstilt et utgangspunkt om at mistenkte skal ha adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter «såfremt det kan skje uten skade eller fare for etterforskingens øyemed eller for tredjemann». Det følger av forarbeidene at innsynsretten kan begrenses av hensyn til tredjemann hvis «vitnets frykt hviler på et realistisk grunnlag».⁴³ I en vurdering om fare for bevisforspillelse uttalte Høyesterett i Rt. 2004 s. 1308 avsnitt 42 at det ikke var tilstrekkelig med kun en teoretisk mulighet, men at det måtte foreligge noe i saken som tilsa at skadevirkningen kunne inntre.⁴⁴ Det ble imidlertid ikke oppstilt et krav om sannsynlighetsovervekt.⁴⁵ Høyesteretts uttalelser i Rt. 2004 s. 1308 kan også legges til grunn for å fastslå sannsynlighetskravet ved fare for tredjemann.⁴⁶ Dette taler for at det også etter fvl. § 19 første ledd bokstav d ikke skal oppstilles et krav om sannsynlighetsovervekt, men at det må foreligge konkrete holdepunkter i saken som tilsier at foreldrenes atferd overfor barnet vil påvirkes negativt før adgangen til innsynsbegrensning kan anvendes.

En slik tolkning av fvl. § 19 første ledd bokstav d vil imidlertid kunne innebære en snever adgang til å anvende bestemmelsen. Forarbeider til ny barnevernslov viser til Forandringsfabrikken sin erfaring med at mange barn trenger tid til å etablere trygghet til den voksne for å kunne fortelle det viktigste.⁴⁷ Undersøkelser gjort av Forandringsfabrikken viser videre at barn kan teste de ansatte i barnevernet for å se om de er til å stole på før de velger å fortelle alt.⁴⁸ Ved ikke å fortelle de mest detaljerte opplysningene med en gang kan barnet få en mulighet til å vurdere barnevernets reaksjon før det avgjør om det er trygt å fortelle videre.

⁴⁰ Gjengitt i Woxholth (1997) s. 221. Også nevnt i Prop. 133 L (2020-2021) s. 387.

⁴¹ Q-2005-24 s. 12. Også nevnt i Prop. 133 L (2020-2021) s. 387.

⁴² Se Sigurdson (2017) kapittel 5 om behov for sammenhengende regelverk mellom barnevernretten, straffeloven og straffeprosessloven.

⁴³ Innst. O. nr. 37 (1980-1981) s. 29. Henvist til av Bjerke (2011) s. 894.

⁴⁴ Henvist til av Bjerke (2011) s. 894.

⁴⁵ Rt. 2004 s. 1308 avsnitt 42.

⁴⁶ NOU 2009: 15 s. 294. Henvist til av Bjerke (2011) s. 895.

⁴⁷ Prop. 133 L (2020-2021) s. 388.

⁴⁸ Barnevernsproffene (2016) s. 17. Se også Prop. 133 L (2020-2021) s. 392-393.

Det er ingen bestemmelse i någjeldende barnevernlov som eksplisitt oppstiller en plikt for barnevernet til å informere barnet om hva opplysningene det gir kan brukes til og hvem som kan få innsyn i det barnet forteller. Da barnet ikke vet hva som skjer med informasjonen det gir til barnevernet, kan dette føre til at barnet blir redd for å fortelle detaljert om sitt forhold til foreldrene. Dette kan videre føre til at barnets behov for hjelp ikke blir avdekket raskt nok i en barnevernssak. En plikt til å gi barnet beskyttelse «til rett tid», jf. bvl. § 1-1 kan tale for at fvl. § 19 første ledd bokstav d må tolkes slik at det er adgang til å begrense innsynsretten også i de tilfeller hvor det kun er svake holdepunkter som tilsier at barnet vil bli utsatt for negativ atferd fra foreldrene.

Hva som omfattes av slik negativ atferd ble ikke nærmere fastsatt i lovavdelingens tolkningsuttalelse. Etter ny bvl. § 12-6 andre ledd oppstilles det en adgang til å begrense parters innsynsrett hvis innsyn kan utsette barnet for «fare eller skade». Da det fremgår av forarbeidene at bestemmelsen baserer seg på en tolkning av fvl. § 19 første ledd bokstav d, taler dette for at det også etter någjeldende rettstilstand kan få betydning for parters innsynsrett om innsyn kan utsette barnet for fare eller skade.⁴⁹

For å avgjøre om innsyn kan utsette barnet for slik «fare eller skade» må det vurderes hva som omfattes av begrepene. Etter BK art. 19 nr. 1 har staten en plikt til å treffe egnede lovgivningsmessige tiltak for å beskytte barnet mot «alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk» mens en eller begge foreldre har omsorgen for barnet.

Barnekomiteen har uttalt at «all forms of violence against children, however light, are prohibited».⁵⁰ Komiteen har i General Comment No. 8 videre uttalt at «the Convention requires the removal of any provisions [...] that allow some degree of violence against children [...] in their homes/families or in any other setting».⁵¹ Barnekonvensjonen art. 19 nr. 1 skiller dermed ikke på graden av vold utøvd mot barn.

Et tiltak staten har gjort for å oppfylle sin plikt etter BK art. 19 nr. 1 er å fastslå i bl. § 30 tredje ledd at barnet ikke må bli utsatt for «vald eller på annen vis bli utsatt slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsatt for skade eller fare». Bestemmelsen fastsetter videre at dette også gjelder når «valden brukast som ledd i oppsedinga av barnet», jf. bl. § 30 tredje

⁴⁹ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁵⁰ Committee on the Rights of the Child (2000) avsnitt 688 punkt 8. Henvist til av Søvig (2009) s. 137.

⁵¹ General Comment No. 8 (2006) avsnitt 31.

ledd andre punktum. Departementet har lagt til grunn at bestemmelsen vil «harmonere med barnekonvensjonen slik den er tolket og presisert av FNs barnekomité».⁵² Videre følger det av forarbeidene til barnelova at «[n]ulltoleranse mot enhver bruk av fysisk vold av barn vil skape tydelige rammer både for foreldrene og barna».⁵³

Selv om alle former for vold mot barn er forbudt etter bl. § 30 tredje ledd og BK art. 19 nr. 1, vil det i praksis kunne være vanskelig å avgjøre hvor grensen går for hvilke handlinger som kan påføre barnet fare eller skade. I forarbeidene til ny barnevernslov uttaler departementet at det ikke er tilstrekkelig for å begrense innsynsretten at barnet opplever det som «ubehagelig» at foreldrene får innsyn.⁵⁴ Imidlertid synes det å være lite vurdert hvor grensen går mellom ubehag og emosjonell/psykisk reaksjon av en slik grad at skadevilkåret anses oppfylt. Alle saker i barnevernet er forskjellige og må derfor vurderes konkret. Barn reagerer ulikt på foreldres atferd, og flere handlinger eller uttalelser som isolert sett ikke kan anses å være vold kan samlet sett innebære en stor påkjenning for barnet. Det kan derfor være vanskelig å fastsette klare grenser for når det foreligger fare eller skade slik at innsyn kan begrenses etter fvl. § 19 første ledd bokstav d. Manglende retningslinjer i lovtekst og i forarbeider om hva som skal til for at bestemmelsen er oppfylt kan innebære at saksbehandlere i barnevernet anvender bestemmelsen feil eller i for liten grad, noe som videre kan føre til at barn ikke får den beskyttelsen de trenger.⁵⁵

Dersom barnevernet kommer til at innsyn kan utsette barnet for fare eller skade, og det derfor vil være «utilrådelig» at foreldrene får kjennskap til opplysningene barnet har gitt, jf. fvl. § 19 første ledd bokstav d, følger det av bestemmelsen at foreldrene ikke har krav på å få gjøre seg kjent med disse opplysningene. Ordlyden legger ikke opp til at det skal foretas noen nærmere avveining mellom hensynet til barnets beste og hensynet til foreldres prosessuelle rettigheter.

⁵² Ot.prp. nr. 104 (2008-2009) s. 36.

⁵³ Ot.prp. nr. 104 (2008-2009) s. 36.

⁵⁴ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁵⁵ Se Prop. 133 L (2020-2021) s. 391.

5.3 Forvaltningsloven § 19 andre ledd bokstav b

5.3.1 Tolkning av bestemmelsen

Etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b har en part ikke krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument som gjelder «andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre», med mindre det er av «vesentlig betydning» for parten. En ordlydstolkning av «andre forhold» tilsier at bestemmelsen favner vidt. Det er ikke gitt noen uttømmende opplisting av forhold som kan falle inn under bestemmelsen i lovens forarbeider, og bestemmelsen kan anses som en sikkerhetsventil som skal fange opp forhold som faller utenfor fvl. § 19 første ledd.⁵⁶ En ordlydstolkning av «særlige grunner» taler for at det er en høy terskel før bestemmelsen kan anvendes. Dersom det foreligger slike særlige grunner følger det imidlertid av forarbeidene at det skal «adskillig til for at parten skal kunne ha krav på dokumenter etter denne bestemmelse».⁵⁷ Uttalelsen i forarbeidene samsvarer med ordlyden i andre ledd, hvor vilkåret om at innsyn må være av «vesentlig» betydning for parten tilsier en høy terskel.

Bestemmelsen fastsetter ikke hvilke interesser som skal beskyttes gjennom en slik begrenset innsyns adgang. I tolkningsuttalelsen til Barne- og familiedepartementet antok lovavdelingen i det tidligere Justis- og politidepartementet at «det etter omstendighetene kan være adgang til unntak etter § 19 annet ledd bokstav b fordi innsyn kan vanskeliggjøre forfølgning av forholdet og iverksetting av tiltak til ivaretagelse av barnets interesser».⁵⁸ Lovavdelingen viser videre til at en viss veiledning kan hentes fra praksis omkring strpl. § 242.⁵⁹ Etter strpl. § 242 første ledd første punktum oppstilles det en adgang til å begrense mistenktes innsynsrett dersom innsyn ikke kan skje «uten skade eller fare [...] for tredjemann». Hensyn til harmonisering og sammenheng i rettssystemet taler for at tredjemanns interesser også kan gjøres gjeldende ved spørsmål om innsyn skal begrenses eller ikke i en barnevernssak etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b. Selv om bestemmelsen ved ordlyden «andre forhold som av særlige grunner» ikke uttrykkelig oppstiller en adgang til å ta hensyn til andre parter og interesserte i saken, tilsier dette at hensynet til barnet kan føre til en begrenset innsynsrett.

⁵⁶ Sigurdson (2017) kapittel 4 avsnitt 4.

⁵⁷ Innst. O. nr. 2 (1966-1967) s. 10.

⁵⁸ Gjengitt i Woxholth (1997) s. 221.

⁵⁹ Gjengitt i Woxholth (1997) s. 221. NOU 2016: 16 henviser også til strpl. § 242 på s. 233.

Videre fremkommer det av forarbeidene til ny barnevernslov at vilkåret for å begrense innsynsretten etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b kan «anses oppfylt dersom innsyn fører til fare for barnet».⁶⁰ I Rt. 1993 s. 1409 ble innsyn nektet fordi det var fare for at kilden kunne bli utsatt for represalier dersom det ble kjent hvem som hadde gitt opplysningene.⁶¹ Selv om foreldre i en barnevernssak vet at barnet har snakket med barnevernet, vil barnet kunne befinne seg i en fare for å bli utsatt for represalier dersom det blir kjent for foreldrene hva barnet har sagt. Dette taler for at foreldre som utgangspunkt etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b ikke har rett til innsyn i opplysninger barnet gir til barnevernet hvis innsyn kan utsette barnet for fare.

Til forskjell fra fvl. § 19 første ledd bokstav d legger bestemmelsen i fvl. § 19 andre ledd bokstav b opp til at det må foretas en skjønnsmessig vurdering. En tolkning av ordlyden «med mindre det er av vesentlig betydning for en part» taler for at det må foretas en avveining av de motstridende interessene som gjør seg gjeldende i saken. Lovavdelingen i det tidligere Justis- og politidepartementet har uttalt at et spørsmål om unntak eller innsyn etter bestemmelsen må bero på en «konkret vurdering, idet den mistenkte kan ha sterke berettigede interesser i innsyn».⁶² Da alle barnevernssaker er forskjellige, vil oppgaven kun se på hvilke hensyn som normalt vil kunne gjøre seg gjeldende i en avveining av barnets og foreldres interesser, uten å konkludere med når innsyn skal begrenses.

5.3.2 Interesseavveining

Det fremgår både av Grl. § 104 andre ledd og BK art. 3 nr. 1 at barnets beste skal være «et grunnleggende hensyn». Ved å formulere barnets beste som «et» grunnleggende hensyn, i stedet for det eneste grunnleggende hensynet som skal tillegges vekt i en vurdering, åpner ordlyden for at det må foretas en avveining mot andre relevante hensyn.⁶³ Barnekomiteen har i General Comment No 14 uttalt at «[i]f harmonization is not possible, authorities and decision-makers will have to analyse and weigh the rights of all those concerned».⁶⁴ Dersom informasjonen barnet har gitt til barnevernet av særlige grunner ikke bør meddeles videre må

⁶⁰ NOU 2016: 16 s. 233.

⁶¹ Rt. 1993 s. 1409 s. 1411. Henvist til av Graver (2019) s. 439.

⁶² Gjengitt i Woxholth (1997) s. 221.

⁶³ Sandberg (2016) s. 12.

⁶⁴ General Comment No. 14 (2013) avsnitt 39. Henvist til av Sandberg (2016) s. 12.

det derfor foretas en avveining mellom foreldrenes og barnets interesser etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b.

Det følger av bvl. § 1-4 at tjenester og tiltak etter loven skal være «forsvarlige», og ifølge forarbeidene er det også et «grunnleggende ulovfestet krav at saksbehandlingen skal være forsvarlig».⁶⁵ For å oppnå en forsvarlig saksbehandling er det viktig at saken både er korrekt og tilstrekkelig opplyst. Barnevernstjenesten må derfor oppfylle sin utredningsplikt etter fvl. § 17 første ledd første punktum. For å få en godt opplyst sak er det ofte behov for å få uttalelser fra de parter saken omhandler, og foreldre vil kunne være en viktig kilde til informasjon. For å kunne uttale seg er det imidlertid en forutsetning at foreldrene vet hva saken handler om. Dette taler for at det er liten adgang til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b.

Også en rett til kontradiksjon er en viktig side av forsvarlighetskravet.⁶⁶ Etter EMK art. 8 nr. 1 har enhver rett til respekt for sitt «familieliv». Selv om bestemmelsen gjennom sin ordlyd kun gir uttrykk for en materiell menneskerettighet, følger det av praksis fra EMD at art. 8 også inneholder prosessuelle rettigheter og plikter. EMD fastsatte i *Case of S.J.P. and E.S. v. Sweden* at «although Article 8 contains no explicit procedural requirements, the decision-making process involved in measures of interference must be fair and such as to afford due respect to the interests safeguarded by Article 8».⁶⁷ Det følger videre av dommen at «[w]hat has to be determined is whether [...] the parents have been involved in the decision-making process, seen as a whole, to a degree sufficient to provide them with the requisite protection of their interests.»⁶⁸ EMD uttalte videre i *Case of McMichael v. the United Kingdom* at «the procedural requirement inherent in Article 8 (art. 8) cover administrative procedures as well as judicial proceedings».⁶⁹ En mulighet til å argumentere for sin sak vil være en forutsetning for å kunne ivareta sine interesser i en barnevernssak. For å sikre en slik rett til kontradiksjon vil det kunne være nødvendig at foreldrene får innsyn i opplysninger barnet har gitt til

⁶⁵ Prop. 106 L (2012-2013) s. 125.

⁶⁶ Graver (2019) s. 116.

⁶⁷ *Case of S.J.P. and E.S. v. Sweden* (J) 2018, no. 8610/11 avsnitt 92. Henvist til av Norges institusjon for menneskerettigheter (2020) s. 18 og 19.

⁶⁸ *Case of S.J.P. and E.S. v. Sweden* (J) 2018, no. 8610/11 avsnitt 92. Henvist til av Norges institusjon for menneskerettigheter (2020) s. 18 og 19.

⁶⁹ *Case of McMichael v. the United Kingdom* (J) 1995, no. 16424/90 avsnitt 91. Henvist til av Andreassen (2002) s. 320.

barnevernet. Også dette taler for at det er liten adgang til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b.

Videre oppstiller BK art. 3 nr. 2 en plikt for staten til å ta «hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre». Det følger av BK art. 9 nr. 2 at foreldre har en rett til å «delta i saksbehandlingen og fremføre sine synspunkter». En slik rett vil kunne være i samsvar både med foreldrenes rett til å uttale seg og deres rett til kontradiksjon. Selv om barnets beste skal være et «grunnleggende hensyn» etter BK art. 3 nr. 1, tilsier dette at barnevernet ikke kan se bort fra foreldres prosessuelle rettigheter når de skal sikre barnet beskyttelse. Likevel har barnekomiteen i forbindelse med barnekonvensjonen uttalt at «all the rights provided for [...] are in the "child's best interests" and no right could be compromised by a negative interpretation of the child's best interests».⁷⁰ Dette tilsier at foreldres rettigheter og forpliktelser etter barnekonvensjonen kun kan tas hensyn til i den grad det er til barnets beste.

Bestemmelsen i BK art. 3 nr. 2 kan også innebære at barnevernstjenesten har en plikt til å sikre at foreldrene får en mulighet til å ivareta sine roller som omsorgspersoner for barnet etter bl. § 30. En sterk relasjon mellom foreldrene og barnet vil kunne være i barnets interesse. Gjennom å få innsyn i sakens opplysninger vil foreldrene få innsikt i hvordan barnet opplever de som omsorgspersoner, og denne informasjonen vil kunne være viktig for at de skal få en mulighet til å tilpasse sin omsorgsevne og bygge opp en god relasjon til barnet igjen. Dette taler for at det er liten adgang til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b.

Det følger av bl. § 30 første ledd fjerde punktum at foreldreansvaret skal utøves «ut frå barnet sine interesser og behov».⁷¹ Bestemmelsen oppstiller videre i tredje ledd et forbud mot å utsette barnet for «vald» eller annen behandling slik at den «fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare». Å utsette barnet for slik vold, skade eller fare vil derfor være i strid med foreldrenes omsorgsplikt etter bl. § 30. Bestemmelsen trekker i retning av at en mulighet til å beskytte barnet, ved å nekte foreldrene innsyn i opplysninger barnet har gitt, må gå foran foreldrenes behov og mulighet til å rette opp sin relasjon til barnet. Dette taler for at det er en vid adgang til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b.

⁷⁰ General Comment No. 14 (2013) avsnitt 4.

⁷¹ Henvist til av Q-2005-24 s. 15.

Da staten både etter BK art. 19 nr. 1 og Istanbul-konvensjonen art. 12 nr. 2 og art. 18 nr. 1 har en plikt til å beskytte barnet mot alle former for vold, seksuelt misbruk, skade eller annen fare, taler også dette for at det er en vid adgang til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b.

Selv om kravet til forsvarlighet i bvl. § 1-4 kan innebære en plikt for barnevernstjenesten til å utrede saken så godt som mulig og la foreldre få uttale seg, følger det av forarbeidene til bestemmelsen at et lovfestet forsvarlighetskrav ikke er ment å «erstatte andre krav og rammer for barnevernets arbeid». ⁷² Det fastsettes også av forarbeidene at barnevernlovens formålsbestemmelse og hensynet til barnets beste er «særlig viktige tolkningsfaktorer» for å fastlegge det nærmere innholdet i forsvarlighetskravet. ⁷³ En begrensning i foreldrenes innsynsrett vil kunne være nødvendig for å ivareta og sikre en forsvarlig saksbehandling. Hvis barnet ikke føler at det er trygt å gi opplysninger til barnevernet kan dette føre til at barnet velger å dele kun mindre detaljerte opplysninger eller holder all informasjon for seg selv. Dette kan medføre at barnevernet går glipp av viktig informasjon for å behandle saken. Også fvl. § 17 pålegger kun en plikt til å påse at saken er «så godt opplyst som mulig». Noen ganger vil et behov for rask avklaring i en sak for å beskytte barnet gjøre at det ikke vil være mulig å opplyse saken fullstendig gjennom å la alle parter få uttale seg. Dette kan tale for at det er en vid adgang til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b.

Etter bvl. § 1-6 har barnet videre rett til «fritt å gi uttrykk for sine synspunkter».

Barnevernlovens bestemmelse er i samsvar med barnets rett til å uttale seg fastsatt i BK art. 12 nr. 1. For å sikre at dette er en reell rettighet som barnet kan benytte seg av er barnet avhengig av en mulighet til å kunne uttale seg i trygge rammer uten å være redd for konsekvensene. En snever adgang til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b kan medføre at barnets rett til å uttale seg i saker som omhandler seg selv ikke blir tilstrekkelig ivarettatt. Dette kan tale for at det er en vid adgang til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b.

Da det fremgår av Grl. § 104 andre ledd og BK art. 3 nr. 1 at barnets beste skal være et «grunnleggende hensyn», samt at barnekomiteen har uttalt at «a larger weight must be attached to what serves the child best», tilsier dette at barnets beste må tillegges stor vekt i en

⁷² Prop. 106 L (2012-2013) s. 129.

⁷³ Prop. 106 L (2012-2013) s. 130.

interesseavveining.⁷⁴ Også dette taler for at det er en vid adgang til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 andre ledd bokstav b.

⁷⁴ General Comment No. 14 (2013) avsnitt 39.

6 Adgangen til å begrense foreldres innsynsrett etter ny bvl. § 12-6

6.1 Videreføring av någjeldende rettstilstand

Etter ny bvl. § 12-6 første ledd har partene «rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter etter reglene i forvaltningsloven §§ 18 til 19». Bestemmelsen viderefører någjeldende rettstilstand, og opprettholder dermed utgangspunktet om at foreldre har rett til innsyn i sakens dokumenter etter fvl. § 18 første ledd. Også adgangen til å begrense foreldres innsynsrett etter fvl. § 19 første ledd bokstav d og andre ledd bokstav b vil fremdeles gjelde etter at ny barnevernslov trer i kraft.

6.2 Tolkning av ny bvl. § 12-6 andre ledd

Det følger av ny bvl. § 12-6 andre ledd at «[p]artene kan nektes innsyn i sakens dokumenter dersom innsyn kan utsette barnet eller andre personer for fare eller skade.» Departementet mener en slik begrensingsadgang ikke kommer tydelig frem av ordlyden i fvl. § 19, og foreslår derfor å innta et slikt tolkningsalternativ i ny bvl. § 12-6 andre ledd.⁷⁵ Det følger videre av forarbeidene at en slik bestemmelse som ny bvl. § 12-6 andre ledd «tydeliggjør terskelen og vilkårene for å unnta opplysninger på en bedre måte enn forvaltningsloven».⁷⁶ Dette taler for at en mulighet til å begrense foreldres innsynsrett etter ny bvl. § 12-6 andre ledd også kan gjøres gjeldende etter ny bvl. § 12-6 første ledd, som henviser til fvl. § 19, og at ny bvl. § 12-6 andre ledd derfor kun er ment å tydeliggjøre adgangen til å foreta innsynsbegrensning i saker på barnevernrettens område.

Barnevernslovutvalget uttaler i forarbeider til ny barnevernslov at «[b]arnevernssaker skiller seg fra mange andre forvaltningssaker ved at det i større grad dreier seg om et trepartsforhold der det er behov for å beskytte en av partene.»⁷⁷ Forarbeidene viser videre til adgangen til å begrense innsynsretten i tilfeller hvor innsyn vil innebære skade eller fare for

⁷⁵ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁷⁶ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁷⁷ NOU 2016: 16 s. 233.

etterforskningens øyemed eller for tredjemann etter strpl. § 242 første ledd.⁷⁸ Da innsyn kan begrenses etter ny bvl. § 12-6 andre ledd for å beskytte «barnet eller andre personer», kommer det tydeligere frem i denne bestemmelsen enn i fvl. § 19 hvilke interesser bestemmelsen skal verne.

En tolkning av ordet «kan», når det kommer til om innsyn kan utsette barnet for fare eller skade, tilsier at det må foreligge en mulighet for at foreldrene vil reagere negativ overfor barnet. Departementet har klarlagt terskelen for når ny bvl. § 12-6 andre ledd kan brukes, da de i forarbeidene presiserer at «risikoen for skade eller fare [må] være reell».⁷⁹ Dette samsvarer med lovavdelingen i det tidligere Justis- og politidepartementets tolkningsuttalelse om någjeldende fvl. § 19 første ledd bokstav d.⁸⁰ Det følger av forarbeidene til barnevernsloven at en reell risiko for skade innebærer at innsyn «faktisk kan påføre barnet eller andre psykisk eller fysisk skade, for eksempel ved trusler, vold eller overgrep».⁸¹ Videre vil en reell risiko for fare kunne innebære at barnet vil bli utsatt for en «farefull situasjon eller negativ atferd»⁸²

For å vurdere om det foreligger slik «reell» risiko for at barnet vil bli utsatt for fare eller skade følger det av forarbeidene at det må foretas en «konkret vurdering av opplysningenes innhold og forholdene i den enkelte sak».⁸³ Ingen barnevernssaker er like, og informasjon barn gir til barnevernet vil variere både i innhold og mengde. Også foreldre kan reagere ulikt ved tilgang til opplysninger barnet har delt med barnevernet. Departementet fastslår at informasjon fra barnet ofte vil være en «viktig kilde i barnevernets vurdering».⁸⁴ Imidlertid følger det av forarbeidene at andre vurderingsmomenter for å avgjøre om det foreligger reell risiko for fare eller skade vil kunne være «opplysningens karakter, foreldrenes tidligere og antatte atferd, og opplysninger fra andre personer eller instanser, herunder sakkyndige».⁸⁵ Dette taler for at det må foretas en objektiv helhetsvurdering for å vurdere om det foreligger «reell» risiko for at barnet vil bli utsatt for fare eller skade.

⁷⁸ NOU 2016: 16 s. 233.

⁷⁹ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁸⁰ Gjengitt i Woxholth (1997) s. 221.

⁸¹ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁸² Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁸³ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁸⁴ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁸⁵ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

Imidlertid anses det som naturlig at barnets egen opplevelse av faresituasjonen må tillegges betydelig vekt, da det er barnet selv som vil utsettes for faren eller skaden. Dette kan anses å være i tråd med ny bvl. § 1-4 andre ledd, som fastsetter at «[b]arnet har rett til å uttale seg for det bestemmes at opplysningene skal deles, og [at] barnets syn skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.» Det følger av ny bvl. § 1-3 fjerde punktum at barnets meninger er et «sentralt moment» i en vurdering av barnets beste. Videre har staten en plikt til å tillegge barnets egne synspunkter «behørig vekt» etter BK art. 12 nr. 1. Barnekomiteen har i General comment No. 13 uttalt at «[a]n adult's judgment of a child's best interests cannot override the obligation to respect all the child's rights under the Convention.»⁸⁶ Sett i sammenheng med formålet til ny bvl. § 12-6 andre ledd, som etter forarbeidene er å «beskytte [...] barnet [...] fra represalier fra parten og fra at barnet [...] skal unnlate å gi informasjon til barneverntjenesten i frykt for konsekvenser», taler dette for at barnets egen opplevelse av risikoen for fare eller skade må veie tungt.⁸⁷ Det er barnet selv som velger om det vil gi opplysninger til barnevernet basert på sin egen opplevelse av trygghet, og det vil kunne være vanskelig for barnevernet å vurdere situasjonen barnet befinner seg i dersom barnet ikke tør å dele alle opplysningene med en gang. Da barnet gjennom ny bvl. § 1-4 andre ledd får en rett til å bli informert om hva opplysningene kan brukes til og hvem som kan få innsyn, kan barnet få økt tillit til barnevernet fra starten av en sak. Departementet skriver i forarbeidene at dersom «barnet vil oppleve» det som ubehagelig, men at det ikke vil medføre fare eller skade for barnet at foreldre får innsyn, bør innsynsretten gå foran.⁸⁸ Forarbeidene viser her til barnets egen opplevelse av graden av ubehag. Dette taler for at barnets egen opplevelse må være avgjørende også ved vurderingen av om det foreligger «reell» risiko for at barnet vil bli utsatt for fare eller skade.

Det følger av forarbeidene at ny bvl. § 12-6 andre ledd ikke går «lenger enn det som kan utledes av fvl. § 19 første ledd bokstav d».⁸⁹ Det kan stilles spørsmål ved nødvendigheten av denne nye bestemmelsen, da ny bvl. § 12-6 første ledd henviser til fvl. § 19. Departementet mener imidlertid at det anses som hensiktsmessig å tydeliggjøre en adgang til å begrense innsynsretten i barnevernssaker.⁹⁰ En bestemmelse om innsynsbegrensning inntatt i barnevernsloven, som også hjemler hensynet til barnets beste etter ny bvl. § 1-3, kan gjøre det

⁸⁶ General Comment No. 13 (2011) avsnitt 61. Henvist til av General Comment No. 14 (2013) avsnitt 4.

⁸⁷ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁸⁸ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

⁸⁹ Prop. 133 L (2020-2021) s. 388.

⁹⁰ Prop. 133 L (2020-2021) s. 391.

mer tydelig at barnets rettigheter må inngå i en vurdering av om innsyn kan begrenses. Dette tydeliggjøres også av overskriften til ny bvl. § 12-6, som sier at det kan gjøres unntak fra innsyn for å «beskytte barnet».

6.3 Innsynsbegrensning i barnevernssak på undersøkellesstadiet

En adgang til å begrense foreldres innsynsrett på undersøkellesstadiet fremgår av ny bvl. § 12-6 tredje ledd. Bestemmelsen oppstiller kun en utsettelse av innsynsretten, og kan anvendes i tilfeller hvor partsinnsyn kan «hindre at barnevernstjenesten kan få gjennomført en undersøkelse etter § 2-2».⁹¹ En ordlydstolkning av «hindre at barnevernstjenesten kan få gjennomført en undersøkelse etter § 2-2» tilsier at det er hensynet til sakens utredning som kan begrense foreldrenes rett til kontradiksjon på undersøkellesstadiet. Departementet presiserer at en slik innsynsbegrensning bare gjelder så lenge undersøkelsen pågår, og at parten «som hovedregel [har] rett til innsyn når undersøkelsessaken avsluttes».⁹²

I forarbeidene til ny bvl. § 12-6 tredje ledd er det trukket frem som eksempel at innsyn kan utsettes i tilfeller hvor «barnet ikke vil formidle informasjon hvis foreldrene får kjennskap til hva barnet har sagt».⁹³ For å få gjennomført en undersøkelse og sikre tilstrekkelig informasjon til å behandle saken vil barnevernet ofte ha behov for å få opplysninger fra barnet. Det fremgår av forarbeidene til ny bvl. § 12-6 tredje ledd at barn har «førstehåndskjennskap til forholdene i familien» og at barnets medvirkning derfor er «av stor betydning for barnevernstjenestens undersøkelse».⁹⁴ Etter ny bvl. § 1-4 andre ledd har barnet imidlertid krav på å få vite at ny bvl. § 12-6 tredje ledd kun oppstiller en adgang til å utsette innsynsretten. Det kan tenkes at dette kan føre til at barnet ikke tør å fortelle noe til barnevernet. Hvor mye barnet velger å gi av informasjon kan avhenge av om barnet anser en midlertidig innsynsbegrensning som nok til at det skal kunne få tilstrekkelig hjelp. Barnevernet har adgang til å iverksette akuttiltak om omsorgsovertakelse dersom de vurderer at barnet befinner seg i en faresituasjon, jf. ny bvl. § 4-2. Da slikt akuttiltak om omsorgsovertakelse er et tvangstiltak som kan gjennomføres straks, kan dette føre til at barnet blir fjernet fra en

⁹¹ Prop. 133 L (2020-2021) s. 393.

⁹² Prop. 133 L (2020-2021) s. 393.

⁹³ Prop. 133 L (2020-2021) s. 393.

⁹⁴ Prop. 133 L (2020-2021) s. 392.

faresituasjon like etter at undersøkelsene er avsluttet. Imidlertid kan det være vanskelig for barnet i starten av en undersøkelsessak å vite hvilke tiltak saken vil resultere i. Det kan derfor tenkes at en slik bestemmelse om midlertidig innsynsbegrensning ofte ikke vil være tilstrekkelig for at barnet skal tørre å fortelle all informasjon i saken.

6.4 Innsynsbegrensning i barnevernssak på vedtaksstadiet

Det følger av forarbeidene til ny bvl. § 12-6 at «foreldre som hovedregel bør ha innsyn i dokumenter når barnevernstjenesten avslutter en undersøkelsessak».⁹⁵ Det er på vedtaksstadiet at barnevernstjenesten treffer enkeltvedtak, og foreldre vil ofte ha en «berettiget interesse i å få innsyn i opplysningene som ligger til grunn for barnevernstjenestens avgjørelse som retter seg mot barn og foreldre».⁹⁶ På dette stadiet vil barnevernet ofte ha samlet inn informasjon tilstrekkelig til å vurdere barnets omsorgssituasjon, og det er ikke lenger like stort behov for å begrense innsynsretten for å få avklart saken. Dette taler for at det er en høyere terskel for å begrense foreldres innsynsrett på vedtaksstadiet enn på undersøkelsesstadiet i en barnevernssak.

En hovedregel om at innsyn skal gis til foreldrene på vedtaksstadiet kan forsterke barnets frykt for å gi informasjon til barnevernet på undersøkelsesstadiet, da barnet på forhånd ikke vet hvilke tiltak barnevernet vil treffe vedtak om eller om disse tiltakene vil være tilstrekkelige til å fjerne barnet fra en faresituasjon. Imidlertid åpner ny bvl. § 12-6 andre ledd for en adgang til å begrense foreldres innsynsrett for å «beskytte barnet», og departementet har foreslått at bestemmelsen gjelder «på alle stadier av en barnevernssak, også etter at en undersøkelse er avsluttet».⁹⁷ Før barnet velger å uttale seg har det etter ny bvl. § 1-4 andre ledd rett til å få informasjon om en slik adgang til å begrense innsynsretten på vedtaksstadiet etter ny bvl. § 12-6 andre ledd. En bestemmelse i ny bvl. § 1-4 andre ledd om å informere barnet om hvem som kan få innsyn i opplysningene kan føre til at barnet allerede fra starten av en barnevernssak føler seg trygg nok til å uttale seg, da det vet at foreldrene også på vedtaksstadiet kan få begrenset sin innsynsrett.

⁹⁵ Prop. 133 L (2020-2021) s. 393.

⁹⁶ Prop. 133 L (2020-2021) s. 393.

⁹⁷ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394 og s. 388.

Imidlertid har barnet etter ny bvl. § 1-4 andre ledd kun rett til å få vite om muligheten til å begrense foreldres innsynsrett etter ny bvl. § 12-6 andre ledd. En begrensning av innsynsretten kan ikke garanteres før barnevernet har fått nok informasjon fra barnet til å avgjøre om vilkårene for slik innsynsbegrensning er oppfylt. Samtidig kan det tenkes at barnet vil vegre seg fra å dele informasjon med barnevernet før det vet om det kan beskyttes etter ny bvl. § 12-6 andre ledd. Det kan derfor fremstå som noe usikkert om en slik regel om at barnet skal informeres om hvem som kan få innsyn i opplysningene etter § 1-4 andre ledd er tilstrekkelig til at barnet tør å medvirke i saksbehandlingen ved å gi viktig informasjon til barnevernet.

6.5 Analyse av om ny bvl. § 12-6 andre ledd kan anvendes for å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda

6.5.1 Bakgrunn for vurderingen

Det følger av ny bvl. § 14-6 første ledd andre punktum at begrensningene i partenes rett til å se saksdokumenter etter fvl. § 19 første ledd bokstav d og andre ledd ikke gjelder for dokumentene i fylkesnemnda. En liknende regel fremkommer også av någjeldende bvl. § 7-4 andre ledd. Da ny bvl. § 12-6 andre ledd er basert på en tolkning av fvl. § 19, og har som formål å tydeliggjøre terskelen for innsynsbegrensning på barnevernrettens område, kan dette tale for at det ikke skal være noen forskjell i rekkevidden til fvl. § 19 og ny bvl. § 12-6 andre ledd.⁹⁸

Imidlertid har lovgiver i ny bvl. § 14-6 valgt å henvise kun til fvl. § 19. Da denne bestemmelsen i forvaltningsloven er direkte henvist til i ny bvl. § 12-6 første ledd, kunne lovgiver i ny bvl. § 14-6 ha begrenset rekkevidden til ny bvl. § 12-6 i stedet for å vise til forvaltningsloven. På denne måten ville både fvl. § 19, gjennom ny bvl. § 12-6 første ledd, og ny bvl. § 12-6 andre ledd fått begrenset rekkevidde i fylkesnemnda. Da ny bvl. § 12-6 andre ledd er en selvstendig bestemmelse som er fastsatt i tillegg til ny bvl. § 12-6 første ledd, og lovgiver ikke henviser til denne nye bestemmelsen, kan dette tale for at det skal være en

⁹⁸ Prop. 133 L (2020-2021) s. 394.

adgang til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda dersom innsyn kan utsette barnet for fare eller skade, jf. ny bvl. § 12-6 andre ledd.

Da det ikke fremgår uttrykkelig av ny barnevernslov om ny bvl. § 12-6 andre ledd kan anvendes i fylkesnemnda eller ikke, må det foretas en nærmere vurdering for å avklare bestemmelsens rekkevidde.

6.5.2 Lovgivers intensjon

Ifølge forarbeider til ny barnevernslov gjelder ikke begrensningene i innsynsretten etter ny bvl. § 12-6 når saken behandles i barneverns- og helsenemnda.⁹⁹ Departementet fastslår at dette er en «videreføring av gjeldende rett».¹⁰⁰ Barnevernslovutvalget foreslo heller ingen endringer i reglene om rett til innsyn i dokumenter som er en del av saken for nemnda i sin utredning.¹⁰¹ Utvalget begrunnet dette med at hensynet til rettferdig rettergang og kontradiksjon gjør seg «særlig gjeldende» for disse dokumentene og at «beskyttelsesbehovet for barnet [vil] være mindre på dette tidspunktet, da barnevernstjenesten på dette stadiet av saken har hatt/har større mulighet til å iverksette nødvendige beskyttelsestiltak, for eksempel hastevedtak om bosted utenfor hjemmet».¹⁰²

Barnevernstjenestens leder har adgang til å iverksette slikt akuttvedtak om omsorgsovertakelse hvis det er «fare for at barnet blir vesentlig skadelidende dersom vedtaket ikke gjennomføres straks», jf. ny bvl. § 4-2 første ledd. I slike tilfeller oppstiller loven også en adgang til å treffe vedtak om skjult adresse når det foreligger «sterke og spesielle grunner», jf. ny bvl. § 7-2 tredje ledd, jf. ny bvl. § 4-2 andre ledd. Barnevernet har kompetanse til å beslutte gradering av opplysninger etter lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering (folkeregisterloven) § 10-4 andre ledd. Dersom barnet kan være beskyttet fra å bli utsatt for vold, overgrep eller annen skade fra sine foreldre allerede på vedtaksstadiet av en barnevernssak kan dette innebære at barnet ikke lenger befinner seg i en faresituasjon når saken skal behandles i fylkesnemnda. I slike tilfeller vil det ikke være noen motstrid mellom foreldrenes interesse i innsyn i fylkesnemndas saksdokumenter og barnets interesse i

⁹⁹ Innst. 625 L (2020-2021) s. 7 og Prop. 133 L (2020-2021) s. 391.

¹⁰⁰ Prop. 133 L (2020-2021) s. 391.

¹⁰¹ NOU 2016: 16 s. 234.

¹⁰² NOU 2016: 16 s. 234.

beskyttelse. Uttalelsene i forarbeidene tilsier at foreldres rett til kontradiksjon ikke skal begrenses i slike tilfeller hvor barnevernet har iverksatt tilstrekkelige beskyttelsestiltak.¹⁰³

Til støtte for at kontradiksjonsprinsippet gjør seg særlig gjeldende i saker som behandles i fylkesnemnda følger det av EMK art. 6 nr. 1 at «[f]or å få avgjort sine borgerlige rettigheter og plikter [...] har enhver rett til en rettferdig og offentlig rettergang innen rimelig tid ved en uavhengig og upartisk domstol opprettet ved lov.» Høyesterett uttalte i Rt. 2010 s. 274 avsnitt 58 at det «ikke er tvilsomt at fylkesnemndene fullt ut fyller kravene til domstol etter EMK artikkel 6 nr. 1».¹⁰⁴ Det følger videre av forarbeidene til ny barnevernslov at inngrep i private rettigheter, som familierettslige forhold, anses å være av borgerlig art.¹⁰⁵ Dette tilsier at bestemmelsen i EMK art. 6 nr. 1 kan anvendes ved tvangstiltak etter barnevernsloven.¹⁰⁶ EMD har videre uttalt at en rett til kontradiksjon inngår i retten til en rettferdig rettergang.¹⁰⁷

Det følger imidlertid av NOU 2005: 9 at EMK art. 6 nr. 1 ikke direkte kommer til anvendelse for fylkesnemnda, og at «[d]et er tilstrekkelig at den rettslige prøvingen av barne- og sosialnemndenes vedtak er i samsvar med kravene i bestemmelsen.»¹⁰⁸ Dette samsvarer også med EMDs uttalelse i *Case of Albert and Le Compte v. Belgium*, hvor domstolen i forbindelse med EMK art. 6 nr. 1 fastsatte at «either the jurisdictional organs themselves comply with the requirements [...] or they do not so comply but are subject to subsequent control by a judicial body that has full jurisdiction and does provide the guarantees of Article 6 para. 1».¹⁰⁹ Ettersom fylkesnemndas avgjørelser kan overprøves av alminnelige domstoler, jf. ny bvl. § 14-25 første ledd, er forvaltningsorganet ikke selv bundet av de prosessuelle rettighetene som følger av EMK art. 6 nr. 1. Likevel fastsatte barnevernslovutvalget i forarbeidene til ny barnevernslov at «[k]ravene etter EMK artikkel 6 vil [...] medføre at det er begrenset adgang til å gjøre innskrenkninger i innsynsretten når saken står for nemnda».¹¹⁰ Selv om fylkesnemnda ikke har en konvensjonsmessig plikt til å oppfylle en rett til

¹⁰³ NOU 2016: 16 og Prop. 133 L (2020-2021).

¹⁰⁴ Henvist til av Prop. 133 L (2020-2021) s. 39-40.

¹⁰⁵ Prop. 133 L (2020-2021) s. 39.

¹⁰⁶ Prop. 133 L (2020-2021) s. 39.

¹⁰⁷ *Case of McMichael v. the United Kingdom* (J) 1995, no. 16424/90 avsnitt 80. Henvist til av Andreassen (2002) s. 323.

¹⁰⁸ NOU 2005: 9 s. 31.

¹⁰⁹ *Case of Albert and Le Compte v. Belgium (article 50)* 1983, no. 7299/75; 7496/76 avsnitt 29. Henvist til av Andreassen (2002) s. 319.

¹¹⁰ NOU 2016: 16 s. 234.

kontradiksjon etter EMK art. 6 nr. 1, kan dette tale for at de prosessuelle rettighetene som bestemmelsen oppstiller langt på vei blir respektert i saksbehandlingen.¹¹¹

Det følger av ny bvl. § 14-5 første ledd første punktum at saksbehandlingen i fylkesnemnda blant annet skal være «rettferdig». Bestemmelsen trekker frem de samme prinsippene til saksbehandlingen som tvl. § 1-1 første ledd, og det fremgår av forarbeidene til tvisteloven at «[b]estemmelsen fanger opp sentrale elementer i kravet til en rettferdig rettergang, jf. EMK artikkel 6 nr. 1.»¹¹² Hovedprinsippene ved fylkesnemndas saksbehandling etter ny bvl. § 14-5 første ledd vil derfor samsvare med kravet til rettferdig rettergang etter EMK art. 6 nr. 1. Det følger videre av ny bvl. § 14-5 første ledd bokstav b at foreldrene må gis en mulighet til å «imøtegå motpartens argumentasjon og bevis». I *Case of McMichael v. the United Kingdom* la EMD til grunn at manglende innsyn i sakens dokumenter kan innvirke på foreldrenes evne til å påvirke sakens utfall.¹¹³ Da barnets beste er et grunnleggende hensyn i barnevernssaker, og barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av hensynet, jf. ny bvl. § 1-3, vil opplysninger barnet gir ofte være viktige i fylkesnemndas behandling. For å sikre en rett til kontradiksjon er det derfor en forutsetning at foreldrene får innsyn i opplysningene barnet har gitt.

Videre vil fylkesnemnda ha en plikt til å sikre partenes prosessuelle rettigheter etter EMK art. 8.¹¹⁴ Fylkesnemnda har adgang til å fatte vedtak om inngripende tiltak i familielivet, og de prosessuelle rettighetene som utledes av EMK art. 8 kan derfor gjøres gjeldende ved behandling i denne instansen. For å ivareta sine interesser i fylkesnemnda gjennom en rett til kontradiksjon vil det også etter EMK art. 8 være en forutsetning at foreldrene får innsyn i informasjon barnet har gitt.

Da lovgivers intensjon fremgår av lovens forarbeider, og hensynet til rettferdig rettergang og kontradiksjon er viktig i fylkesnemndas saksbehandling, taler dette for at ny bvl. § 12-6 andre ledd som hovedregel ikke kan anvendes når en sak behandles i fylkesnemnda.¹¹⁵

¹¹¹ Andreassen (2002) s. 319.

¹¹² Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) s. 363.

¹¹³ *Case of McMichael v. the United Kingdom* (J) 1995, no. 16424/90 avsnitt 80. Henvist til av Andreassen (2002) s. 323.

¹¹⁴ *Case of McMichael v. the United Kingdom* (J) 1995, no. 16424/90 avsnitt 91. Henvist til av Andreassen (2002) s. 320.

¹¹⁵ NOU 2016: 16, Prop. 133 L (2020-2021) og Innst. 625 L (2020-2021).

6.5.3 Vurdering av hvordan hensynet til barnet kan påvirke bestemmelsens rekkevidde

Selv om forarbeidene til ny barnevernslov uttaler at hensynet til rettfærdig rettergang og kontradiksjon er særlig gjeldende i fylkesnemnda, går forarbeidene likevel ikke lenger enn å fastsette at kontradiksjonsprinsippet må gjelde i tilfeller der barnet uansett kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.¹¹⁶ Imidlertid må det vurderes nærmere hvordan hensynet til barnets beste kan påvirke rekkevidden til ny bvl. § 12-6 andre ledd i tilfeller hvor barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes på andre måter enn ved å begrense foreldrenes innsynsrett i fylkesnemnda.

Da barnets beste er et grunnleggende hensyn med både grunnlovsmessig og konvensjonsmessig forankring, tilsier dette at hensynet skal tillegges stor vekt i en interessekonflikt.¹¹⁷ Prinsippet er også inntatt i ny barnevernslov sitt innledende kapittel for å tydeliggjøre hensynet.¹¹⁸ Selv om barnets beste kun er «et» grunnleggende hensyn som ikke automatisk kan tillegges avgjørende vekt, følger det av den nye barnevernslovens forarbeider at barnets beste som et grunnleggende hensyn innebærer at hensynet skal ha «stor vekt og [at det] ikke skal vurderes på lik linje med alle andre relevante hensyn».¹¹⁹ Det fremgår videre av samme forarbeider at «[h]vilken vekt barnets beste skal gis når det står i konflikt med andre hensyn, må vurderes ut fra hvor sterkt berørt barnet er og hvor alvorlig beslutningen er for barnet.»¹²⁰ I tilfeller hvor barnevernet har iverksatt akuttiltak, men dette ikke er tilstrekkelig for å beskytte barnet mot å bli utsatt for fare eller skade, kan det tenkes at innsyn vil kunne innebære alvorlige følger for barnet. I *Case of S.J.P. and E.S. v. Sweden* fastslo EMD at «consideration of what is in the best interests of the child is in every case of crucial importance».¹²¹ Retten uttalte videre at «the child's interest must come before all other considerations».¹²² Selv om saken gjaldt spørsmål om omsorgsovertakelse og kontaktrestriksjoner skulle iverksettes, og ikke om foreldrene kunne få innsyn i sakens dokumenter ved slike tiltak, vil EMDs uttalelse likevel kunne ha overføringsverdi til tilfeller hvor foreldre ber om innsyn i saksbehandlingen i fylkesnemnda. Dette taler for at det skal

¹¹⁶ NOU 2016: 16 s. 234.

¹¹⁷ Grl. § 104 andre ledd og BK art. 3 nr. 1.

¹¹⁸ Prop. 133 L (2020-2021) s. 81. Bestemmelsen er inntatt i ny bvl. § 1-3.

¹¹⁹ Prop. 133 L (2020-2021) s. 81.

¹²⁰ Prop. 133 L (2020-2021) s. 81.

¹²¹ *Case of S.J.P. and E.S. v. Sweden* (J) 2018, no. 8610/11, avsnitt 89.

¹²² *Case of S.J.P. and E.S. v. Sweden* (J) 2018, no. 8610/11 avsnitt 89.

mye til før foreldres prosessuelle rettigheter veier tyngre enn hensynet til barnets beste, og at det derfor bør være en adgang til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda etter ny bvl. § 12-6 andre ledd hvis barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.

I HR-2019-2301-A kom Høyesterett til at barnevernet har en generell plikt til å informere barnet og gi det en mulighet til å uttale seg etter någjeldende bvl. § 6-3.¹²³ Retten mente imidlertid at prinsippet om barnets beste innebærer at det i helt spesielle situasjoner må kunne gjøres unntak fra eller tilpasninger iplikten til å sikre barnet slik medvirkning.¹²⁴ Retten uttalte at «[e]n helt unntaksfri plikt til å høre barnet vil rime dårlig med dette prinsippet dersom dette skulle gjelde helt uavhengig av eventuelle skadevirkninger.»¹²⁵ En adgang til å fravike bestemmelsen om medvirkning dersom særlige grunner tilsier det hadde vært vurdert i forarbeidene, men departementet fant ingen grunn til å åpne for en slik unntaksadgang for barn over 7 år.¹²⁶ Høyesterett valgte å se bort fra lovgivers intensjon, selv om denne klart fremgikk av lovens ordlyd og forarbeider, til fordel for det de mente var til barnets beste.¹²⁷ Når det gjelder foreldres innsynsrett følger det ikke eksplisitt av noen lovbestemmelse i ny barnevernslov at § 12-6 andre ledd ikke kan anvendes når saken behandles i fylkesnemnda. Det foretas heller ingen vurdering i forarbeidene av muligheten til å beskytte barnet gjennom en innsynsbegrensning dersom beskyttelsestiltak ikke er tilstrekkelig. I utredning til ny barnevernslov uttalte barnevernslovutvalget at adgangen til å nekte innsyn er «svært begrenset» når saken står for fylkesnemnda.¹²⁸ Ordene «svært begrenset» kan imidlertid ikke tale for at en adgang til å anvende ny bvl. § 12-6 andre ledd er helt utelukket. I HR-2019-2301-A valgte Høyesterett å se bort fra lovgivers klare vilje for å ivareta hensynet til barnets beste. Lovgivers vilje kan ikke sies å komme like klart til uttrykk når det gjelder adgangen til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda i tilfeller hvor beskyttelsestiltak ikke vil være tilstrekkelig for å ivareta hensynet til barnets beste. Dette taler for at det bør være en adgang til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda etter ny bvl. § 12-6 andre ledd hvis barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.

Da staten etter BK art. 19 nr. 1 videre har en plikt til å treffe «alle egnede [...] tiltak for å beskytte barnet», taler dette for at staten har en plikt til å begrense foreldres innsynsrett

¹²³ HR-2019-2301-A avsnitt 43.

¹²⁴ HR-2019-2301-A avsnitt 70.

¹²⁵ HR-2019-2301-A avsnitt 70.

¹²⁶ Ot.prp. nr. 45 (2002-2003) s. 31-32. Se også HR-2019-2301-A avsnitt 46-48.

¹²⁷ Se oppsummering i HR-2019-2301-A avsnitt 69-70.

¹²⁸ NOU 2016: 16 s. 234.

dersom slik innsyn kan utsette barnet for vold, skade, mishandling eller annen fare mens saken behandles i fylkesnemnda. Også Istanbul-konvensjonen oppstiller en plikt for staten til å iverksette tiltak både for å forebygge vold og for å verne alle ofre mot ytterligere voldshandlinger, jf. art. 12 nr. 2 og art. 18 nr. 1. Dette taler for at det bør være en adgang til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda etter ny bvl. § 12-6 andre ledd hvis barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.

Selv om barn under 15 år ikke automatisk får partsstatus i saker for fylkesnemnda, jf. ny bvl. § 12-3 andre ledd, og derfor ikke har en eksplisitt rett til å uttale seg etter ny bvl. § 14-5 første ledd bokstav a, har barnet en rett til å bli hørt både etter Grl. § 104 første ledd og BK art. 12 nr. 1. Retten samsvarer også med ny bvl. § 1-4 første ledd tredje punktum, som fastsetter at barnet har «rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger». Barnekomiteen har fastsatt at «[s]tate parties must undertake all necessary measures to ensure that the right to be heard is exercised ensuring full protection of the child.»¹²⁹ Uttalelsen oppstiller en positiv plikt for staten til å beskytte barnet og barnets rett til å bli hørt. Dersom barnet velger å uttale seg vil en åpen adgang for foreldrene til å gjøre seg kjent med opplysningene kunne sette barnet i fare. Dette taler for at det bør være en adgang til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda etter ny bvl. § 12-6 andre ledd hvis barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.

Departementet har i forarbeider til ny barnevernslov videre uttalt at en rett til medvirkning innebærer at barnet skal gis informasjon.¹³⁰ Informasjon om hvem som kan få innsyn i opplysningene barnet gir til barnevernet og fylkesnemnda etter ny bvl. § 1-4 andre ledd vil kunne bidra til at saksbehandlingen i fylkesnemnda blir mer «tillitsskapende», jf. ny bvl. § 14-5 første ledd. Barnet sitter ofte inne med verdifull informasjon for å behandle saken, og tillit er avgjørende for at barnet skal tørre å åpne seg helt opp og fortelle detaljerte opplysninger. Slik tillit må derfor sikres i alle stadier og instanser hvor saken behandles, slik at barnet tør å fortelle og kan få den hjelpen det har behov for. Imidlertid kan informasjon etter ny bvl. § 1-4 andre ledd om at foreldre vil få innsyn i opplysningene barnet har gitt når saken behandles i fylkesnemnda føre til at barnet ikke har tillit fra starten av saken. Resultatet kan bli at barnets rett til medvirkning etter ny bvl. § 1-4 første ledd, sammenholdt med Grl. § 104 første ledd og BK art. 12 nr. 1, ikke i tilstrekkelig grad blir lagt til rette for å bli oppfylt. Barnets rett til

¹²⁹ General Comment No. 12 (2009) avsnitt 21 punkt 4.

¹³⁰ Prop. 133 L (2020-2021) s. 392.

medvirkning er i utgangspunktet en absolutt rettighet, og Høyesterett mener at en slik rettighet kun kan fravikes i helt spesielle tilfeller dersom det er til barnets beste.¹³¹ For å sikre både barnets tillit til fylkesnemnda og en reell mulighet for barnet til å medvirke i saken, kan dette tale for at det bør være en adgang til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda etter ny bvl. § 12-6 andre ledd hvis barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.

Videre har Høyesterett i HR-2020-661-S avsnitt 95 uttalt at «[s]tatene plikter [...] å sørge for prosessuelle garantier som på praktisk og effektivt vis beskytter barnets interesser.»¹³² Da saker i fylkesnemnda ikke skal behandles etter kvalitativt andre grunnprinsipper enn saker som behandles av domstolene, vil uttalelsen i HR-2020-661-S, selv om den retter seg mot prosessuelle garantier i norske domstoler, kunne ha overføringsverdi til saker som blir behandlet i fylkesnemnda.¹³³ Camilla Bernt skriver i *Bevisumiddelbarhet og kontradiksjon i barneverns- og barnelovssaker* at «[d]ersom hensynet til barnets beste anses skadelidende ved en praktisering av prosessprinsippene i samme utstrekning som i sivilprosessen ellers, vil dette kunne innebære at prosessprinsippene i noen grad må vike.»¹³⁴ Dette taler for at foreldres prosessuelle rettigheter ikke kan gjøres ubetinget gjeldende ved behandling i fylkesnemnda, men at det også i slike saker bør være en adgang til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda etter ny bvl. § 12-6 andre ledd hvis barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.

I en vurdering av om ny bvl. § 12-6 andre ledd skal kunne anvendes ved behandling i fylkesnemnda kan også barnekomiteens uttalelser i General Comment No. 14 tillegges vekt. Det følger av avsnitt 6 bokstav b at «[i]f a legal provision is open to more than one interpretation, the interpretation which most effectively serves the child's best interest should be chosen.»¹³⁵ Videre følger det av avsnitt 39 at «a larger weight must be attached to what serves the child best».¹³⁶ Da lovgiver hverken i lovtekst eller i forarbeidene til ny barnevernslov uttrykkelig har fastsatt at foreldres rett til kontradiksjon går foran barnets rett til beskyttelse, taler dette for at det bør være en adgang til å begrense foreldres innsynsrett i

¹³¹ HR-2019-2301-A avsnitt 70.

¹³² Henvist til av Prop. 133 L (2020-2021) s. 78.

¹³³ Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) s. 127.

¹³⁴ Bernt (2019) s. 360.

¹³⁵ General Comment No. 14 (2013) avsnitt 6 bokstav b.

¹³⁶ General Comment No. 14 (2013) avsnitt 39.

fylkesnemnda etter ny bvl. § 12-6 andre ledd hvis barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.

Da barnets beste er et grunnleggende hensyn som må tillegges stor vekt i en interessekonflikt, samt at staten har en positiv plikt til å beskytte barnet mot alle former for vold og sikre barnets prosessuelle rettigheter, taler dette for at det bør være en adgang til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda etter ny bvl. § 12-6 andre ledd hvis barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.

7 Avsluttende oppsummering

Taushetsplikten, som skal sikre retten til personlig integritet, må på barnevernrettens område vike for parters rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Foreldre som oppfyller partsvilkåret i barnevernssaker vil ofte ha stor interesse av å få innsyn i informasjon barnevernet har brukt i behandling av saken, og en hovedregel om innsyn i slike opplysninger følger av fvl. § 18 første ledd. I barnevernssaker er det ikke uvanlig at barnevernet har grepet inn på grunn av konflikter som har oppstått i familien, og foreldre og barn vil kunne ha motstridende interesser når det gjelder foreldres innsynsrett. Både etter någjeldende rettstilstand og i ny barnevernslov er det fastsatt en adgang til å begrense foreldres innsynsrett for å beskytte barnet i saken. Någjeldende barnevernlov henviser til forvaltningslovens bestemmelser, hvor det i fvl. § 19 første ledd bokstav d og andre ledd bokstav b kan oppstilles en adgang til å begrense foreldres innsynsrett dersom innsyn kan utsette barnet for fare eller skade. Etter fvl. § 19 første ledd bokstav d skal innsyn begrenses dersom vilkårene i bestemmelsen er oppfylt, mens ordlyden i fvl. § 19 andre ledd bokstav b legger opp til en konkret avveining mellom barnets og foreldrenes interesser.

En adgang til å begrense foreldres innsynsrett er også inntatt i ny bvl. § 12-6. Bestemmelsens første ledd henviser til blant annet fvl. § 19, mens bestemmelsens tredje ledd oppstiller en adgang til å begrense innsynsretten i tilfeller hvor innsyn kan hindre at barnevernstjenesten kan få gjennomført en undersøkelse etter ny bvl. § 2-2. Også i ny bvl. § 12-6 andre ledd oppstilles det en adgang til å begrense foreldres innsynsrett dersom innsyn kan utsette barnet for fare eller skade. Ifølge lovens forarbeider går bestemmelsen ikke lenger enn det som allerede kan utledes av någjeldende rettstilstand i fvl. § 19 første ledd bokstav d. Imidlertid er ordlyden i ny bvl. § 12-6 andre ledd formulert slik at det fremgår mer tydelig hvilke interesser og hensyn unntaksbestemmelsen skal ivareta.

Etter någjeldende rettstilstand følger det av barnevernloven at adgangen til å begrense foreldres innsynsrett i barnevernets dokumenter kun gjør seg gjeldende på undersøkelses- og vedtaksstadiet i en barnevernssak. Begrensningen i innsynsretten gjelder ikke når saken behandles i fylkesnemnda, jf. bvl. § 7-4 andre ledd. Imidlertid fremgår det ikke av ny barnevernslov hva som skal være rekkevidden til ny bvl. § 12-6 andre ledd. Selv om forarbeidene til bestemmelsen fastsetter at hensyn til rettferdig rettergang og kontradiksjon er særlig gjeldende i fylkesnemnda, vurderes det ikke hvordan hensynet til barnets beste kan

påvirke rekkevidden til ny bvl. § 12-6 andre ledd i tilfeller hvor barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes på andre måter enn ved å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda. Fylkesnemnda har kompetanse til å vedta inngripende tiltak, noe som øker behovet for prosessuelle rettigheter for foreldrene. Imidlertid vil ikke hensynet til barnets beste gjøre seg noe mindre gjeldende når saken behandles i fylkesnemnda. Da barnets beste er et grunnleggende hensyn, og staten har en plikt til å sikre barnets prosessuelle rettigheter og beskytte det fra alle former for vold, kan dette tale for at det bør være en adgang til å begrense foreldres innsynsrett i fylkesnemnda etter ny bvl. § 12-6 andre ledd hvis barnet ikke i tilstrekkelig grad kan beskyttes gjennom barnevernstiltak.

Kilderegister

Lover

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova)

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)

Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

Lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova)

Lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering (folkeregisterloven)

Lov 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)

Lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven)

Konvensjoner

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Roma, 4. november 1950, ratifisert 1952, inkorporert i norsk lov i 1999, (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen)

Convention on the Rights of the Child, 20. november 1989, ratifisert 1991, inkorporert i norsk lov i 2003, (barnekonvensjonen)

Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, 11. mai 2011 nr. 22, ikrafttredelse 1. november 2017 (Istanbul-konvensjonen)

Forarbeider og rundskriv

Norges offentlige utredninger (NOU)

NUT 1958: 3 Innstilling fra Komiteen til å utrede spørsmålet om mer betryggende former for den offentlige forvaltning, Spørsmålet om mer betryggende former for den offentlige forvaltning

NOU 2005: 9 Ressursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker

NOU 2009: 15 Skjult informasjon – åpen kontroll: Metodekontrollutvalgets evaluering av lovgivningen om politiets bruk av skjulte tvangsmidler og behandling av informasjon i straffesaker

NOU 2016: 16 Ny barnevernslov: Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse

NOU 2019: 5 Ny forvaltningslov: Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)

NOU 2020: 14 Ny barnelov: Til barnets beste

Odelstingsproposisjoner (Ot.prp.)

Ot.prp. nr. 25 (1958) Om lov om fengselsvesenet m. v.

Ot.prp. nr. 38 (1964-1965) Om lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).

Ot.prp. nr. 27 (1968-1969) Om lov om ikraftsettelse av forvaltningsloven og om endringer av saksbehandlingsregler i forvaltningsloven og andre lover.

Ot.prp. nr. 3 (1976-1977) Om lov om endringer i lov 10 februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (regler om taushetsplikt m. m.)

Ot.prp. nr. 45 (2002-2003) Om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov)

Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Ot.prp. nr. 102 (2004-2005) Om lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova)

Ot.prp. nr. 76 (2005-2006) Om lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.)

Ot.prp. nr. 104 (2008-2009) Om lov om endringer i barnelova mv. (flytting, delt bosted, samvær, vold mv.)

Proposisjoner (Prop.)

Prop. 106 L (2012-2013) Endringer i barnevernloven

Prop. 133 L (2020-2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven

Innstillinger (Innst.)

Innst. O. nr. 2 (1966-1967) Innstilling fra justiskomiteén om lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).

Innst. O. nr. 37 (1980-1981) Innstilling frå justiskomiteen om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).

Innst. 625 L (2020-2021) Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven

Rundskriv

Q-2005-24 Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten

Rettspraksis

Nasjonal rettspraksis

Rt. 1993 s. 1409

Rt. 2003 s. 301

Rt. 2004 s. 1308

Rt. 2010 s. 274

Rt. 2010 s. 1404

HR-2019-2301-A

HR-2020-661-S

HR-2022-234-A

Internasjonal rettspraksis

Case of McMichael v. the United Kingdom (J), no. 16424/90, ECHR 1995, Series A no 307-B

Case of S.J.P. and E.S. v. Sweden (J), no. 8610/11, ECHR 2018

Case of Albert and Le Compte v. Belgium (article 50), no. 7299/75; 7496/76, ECHR 1983, Series A no 58

Internasjonale publikasjoner

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *State Violence against Children*, Days of general discussion, 2000,

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CRC/Discussions/Recommendations/Recommendations2000.pdf> .

Lansdown, Gerison, *The evolving capacities of the child*, Innocenti Research Centre, UNICEF/Save the Children, Florence, 2005, <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/evolving-eng.pdf> .

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *General comment No. 8 (2006): The Right of the Child to Protection from Corporal Punishment and Other Cruel or Degrading Forms of Punishment (Arts. 19; 28, Para. 2; and 37, inter alia)*, <https://www.refworld.org/docid/460bc7772.html>

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *General comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard*, <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *General comment NO. 13 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence*, <https://www.refworld.org/docid/4e6da4922.html>

UN Committee on the Rights of the Child (CRC), *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>

Litteratur

Barnevernsproffene, *Klokhet mot vold: Råd til barnevernet*, Forandringsfabrikken 2016, https://forandringsfabrikken.no/wp-content/uploads/2021/03/Klokhet_mot_vold.pdf .

Bernt, Camilla, «Bevisumiddelbarhet og kontradiksjon i barneverns- og barnelovssaker: Noen problemstillinger», i *Integritet og ære: Festskrift til Henry John Mæland*, Magnus Matningsdal og Asbjørn Strandbakken (red.), 1. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS 2019.

Bernt, Jan Fridthjof, *Norsk Lovkommentar: Forvaltningsloven*, fvl. § 17 note 476, sist hovedrevidert 6. desember 2017, Rettsdata.no (sist lest 6. mai 2022).

Bjerke, Hans Kristian, Erik Keiserud og Knut Erik Sæther, *Straffeprosessloven: lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker med senere endringer med kommentarer*, Bind 2, 4. utgave, Universitetsforlaget 2011.

Graver, Hans Petter, *Alminnelig Forvaltningsrett*, 5. utgave, Universitetsforlaget 2019.

Andreassen, Pål M., «Fylkesnemndsbehandling av barnevernsaker i et menneskerettslig perspektiv» *Barnevern, fylkesnemnder og rettssikkerhet: Rettssikkerheten ved fylkesnemndenes behandling av tvangssaker etter barnevernloven*, Asbjørn Kjøenstad (red.) 1. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS 2002, s. 307-373

Norges institusjon for menneskerettigheter, *Hvorfor dømmes Norge i EMD?: En statusrapport om barnevernsfeltet*, 2020, <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2020/12/Rapport-hvorfor-dommes-norge-i-emd-web.pdf>.

Sandberg, Kirsten, *Barnets beste i lovgivningen: Betenkning til Barnevoldsutvalget*, 2016, <https://www.regjeringen.no/contentassets/3be8090f3c354f5eb821535142071c50/3.-barnets-beste-i-lovgivningen-kirsten-sandberg.pdf>.

Sigurdson, Randi, «Barnets rett til beskyttelse under behandling av barnevernssak» *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 2017 s. 290-304, Idunn.no.

Søvig, Karl Harald, *Barnets rettigheter på barnets premisser – utfordringer i møtet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett*, 2009, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/utredning_sovig_end_versj.pdf.

Woxholth, Geir, *Forvaltningsloven: Kommentarutgave*, 5. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS 2011.

Woxholth, Geir, *Lovavdelingens uttalelser: Supplementsutgave 1992-1995*, Ad Notam Gyldendal 1997.